

שם השיעור: 'תורת החטאת' – על ייחודו של קורבן החטאת
שם המרצה: עמרם (רמי) ינאי ramiy@herzog.ac.il

עמוד 1

1. רמב"ן ויקרא ה', טו

ולא נתברר, מה טעם יהיה שם הקרבן האחד 'חטאת' ושם האחד 'אשם', וכולן יבאו על חטא. ולא נוכל לומר בעבור שהחטאת נקבה, כי יש חטאת זכר - שעירים ופרים. ואין לומר שיהא מפני חומר החטא, כי הנה המצורע מביא שני קרבנות, שם האחד 'חטאת' והשני 'אשם'.
והנראה בעיני, כי שם 'אשם' מורה על דבר גדול, אשר העושו יתחייב להיות שמם ואבד בו, מלשון האַשְׁיִמָּם אֶ-הֵיִם, ויאשמו נאות מדבר, וכן תֵּאֲשֵׁם שְׁמֵרוֹן כִּי מִרְתָּה בַּא-הֵיָה, וכן אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ - נענשים. וחטאת מורה על דבר נטה בו מן הדרך, מלשון קלע בְּאֵבֶן אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחְטָא:
והנה אשם גזלות ואשם שפחה חרופה, בעבור שהם באים אף על המזיד יקרא קרבנם אשם, וכן אשם הנזיר. אבל אשם מעילות אף על פי שהוא בשוגג, בעבור שהוא בקדשי ה' יקרא הקרבן אשם, כי החטא גדול, יתחייב להיותו אשם בו, כאשר יקרא מעילה: וענין המצורע, בעבור שהמצורע חשוב כמת, והנה הוא כבר שמם ואבד, ויקרא קרבנו הראשון אשם, שיגין עליו מן האשמה אשר הוא שמם בה, והשני חטאת שהוא מכפר שגגותיו. וטעם אשם תלוי, מפני שבעליו סבור שאין עליו עונש, כי לא נודע שחטא, מפני זה החמיר עליו הכתוב בספקו יותר מודאו, והצריכו איל בכסף שקלים, ואלו נודע חטאו היה מביא חטאת בת דנקא. וקראו 'אשם', לאמר שהוא בשני סלעים כאשמות החמורים, לרמוז לו, שאם יהיה נקל בעיניו ולא יביא כפרתו - שמם יהיה בעונו.

- תהלים ה': (יא) האַשְׁיִמָּם אֶ-הֵיִם, יִפְלוּ מִמַּעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֵב פִּשְׁעֵיהֶם, הַדִּיחְמוּ כִּי מְרוּ בָּךְ: (יב) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בָךְ, לְעוֹלָם יִרְנְנוּ, וְתִסַּד עֲלֵימוּ, וַיַּעֲלִצוּ בָךְ אֲהַבֵּי שְׁמֶךְ:
○ [ירמיהו כ"ג: (י) כִּי מִנְאֻפִּים מְלֹאָה הָאָרֶץ, כִּי מִפְּנֵי אֱלֹה אֲבֵלָה הָאָרֶץ, יִבְשׁוּ נְאוֹת מִדְבָּר, וְתִהְיֶי מְרוֹצְתָם רָעָה, וַיִּגְבֹּרְתֶם לֹא כֵן:
○ ישעיהו כ"ד: (ו) עַל כֵּן אֵלֶּה אֲכַלֶּה אָרֶץ, וַיֵּאֲשֶׁמוּ יֹשְׁבֵי בָהּ, עַל כֵּן חֲרוּ יֹשְׁבֵי אָרֶץ, [נִשְׂאָר אֲנוֹשׁ מִזְעָר:]
- הושע י"ד: (א) תֵּאֲשֵׁם שְׁמֵרוֹן כִּי מִרְתָּה בַּא-הֵיָה, בְּחֶרֶב יִפְלוּ, עַל־לֵיהֶם יִרְטְשׁוּ, וְהִרְיוֹתִיו יִבְקְעוּ:
- בראשית מ"ב: (כא) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחִיו, אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אַחִינוּ, אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוּ אֲלֵינוּ, וְלֹא שָׁמְעֵנוּ, עַל כֵּן בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:
- שופטים כ': (טו) וַיִּתְּפְקְדוּ בְּנֵי בְנֵימִן ... (טז) מִכָּל הָעָם הַזֶּה שָׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בְּחוֹר אֶטֶר יָד יְמִינוֹ כֹּל זֶה קָלַע בְּאֵבֶן אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחְטָא:

2. שד"ל ויקרא ד', ג

חטאת - היא היא אשם, אך נקרא חטאת, כשעושיין בו חטוי על קרנות המזבח, ומפני שקוראים להזאה חטוי, כד"א: תַּחֲטְאֲנִי בְּאֵזוֹב, על כן נקרא הקרבן הזה 'חטאת', לא מפני שבא על חטא.
• תהלים נ"א: (ט) תַּחֲטְאֲנִי בְּאֵזוֹב - וְאֶטְהַר, תִּכְבְּסֵנִי - וּמִשְׁלַג אֲלַבֵּינִי:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

שם השיעור: 'תורת החטאת' – על ייחודו של קורבן החטאת

שם המרצה: עמרם (רמי) ינאי ramiy@herzog.ac.il

עמוד 2

3. ימי המילואים שמות כ"ט

(לה) וְעִשִּׂיתָ לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו כְּכֹהֵן, כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתְכֶם, שְׁבַעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם:
(לו) וּפֶר חֲטָאת תַעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל הַכֹּהֲנִים, וְחֲטָאתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכַפֵּרְךָ עָלָיו, וּמִשַּׁחַת אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ:

רש"י: על הכֹּהֲנִים - בשביל הכפורים, לכפר על המזבח מכל זרות ותיעוב. ולפי שנאמר (לה): שְׁבַעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם, אין לי אלא דבר הבא בשבילם, כגון האילים והלחם, אבל הבא בשביל המזבח, כגון פר שהוא לחטוי המזבח, למענו, לכך הוצרך מקרא זה וְחֲטָאתָ - ותדכי, לשון מתנת דמים הנתונים באצבע קרוי חטוי:

4. פרה אדומה - במדבר "ט

(ט) וְאָסַף אִישׁ טְהוֹר אֶת אֶפֶר הַפָּרָה, וְהֵנִיחַ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה בְּמִקוֹם טְהוֹר, וְהִיתָה לְעֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמַרְתָּ לְמִי נָדָה - חֲטָאתָ הוּא:

רש"י: חֲטָאתָ הוּא - לשון חטוי, כפשוטו, ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת, לומר, שהיא כקדשים להאסר בהנאה:

5. חזקוני ויקרא ד', כה

(כה) קרנת מזבח העלה - כהן משיח וצבור, דמקרבי וחשיבי קמי קודשא בריך הוא - דם כפרתן קרב לפנים על הפרכת ועל מזבח הזהב, וסרחונו דחק לשרוף חטאתו חוץ לשלש מחנות, לפי גדלן ענשן. נשיא ויחיד, דלא מקרבי ולא חשיבי כל כך - דם כפרתם ואימורי חטאתם על מזבח החיצון, והבשר נאכל.

6. ... לאשמת העם

ויקרא ד', ג: אם הלכה המְשִׁיחַ יִחְטָא לְאֲשַׁמַּת הָעָם, וְהִקְרִיב עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַה' לְחֲטָאתָ:
ויקרא ד', יג: וְאִם כָּל עֵדוּת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְנִעְלַם דְּבַר מַעֲיָנִי הַקֹּהֵל, וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, וְאָשְׁמוּ:

רש"י: אם הלכה המְשִׁיחַ יִחְטָא לְאֲשַׁמַּת הָעָם –

מדרשו: אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שנאמר (יג): לְאֲשַׁמַּת הָעָם [בחטאת כהן משיח], וְנִעְלַם דְּבַר מַעֲיָנִי הַקֹּהֵל וְעָשׂוּ.

ופשוטו לפי אגדה: כשכהן גדול חוטא, אשמת העם הוא זה, שהן תלוין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם, ונעשה מקולקל:

ספורנו: אם הלכה המְשִׁיחַ יִחְטָא לְאֲשַׁמַּת הָעָם – כלומר, שלא תקרה לו שגגת חטאת, זולתי ממוקשי עם (עפ"י איוב ל"ד, ל), כאמרם: "המתפלל וטעה - סימן רע לו, ואם שליח ציבור הוא - סימן רע לשולחיו (ברכות לד ע"ב), וקרבונו נשרף ואין לכהן שום חלק בו, ולכן לא כתב בו 'ואשם', כמו שכתב בכל שאר החוטאים, כי אמנם באמרו 'ואשם' יורה אזהרה על התשובה, וזה לא יפול על הכהן המשיח, כי לא מלבו היה החטא כלל, אבל קרה לו לאשמת העם. ובשגגת סנהדרין שהוא גם כן רחוק אמר (יג): ... יִשְׁגּוּ, וְנִעְלַם דְּבַר מַעֲיָנִי הַקֹּהֵל - שעם היותם עיני הקהל, הראוים לראות בעד אחרים, לא היטיבו לראות לעצמם, וגם כן עליהם אמר (כא): חטאת הקהל הוא. כי לא יקרה זה בלתי עון הדור גם כן. אמנם כתב בהם וְאָשְׁמוּ (יג) - להזהירם על התשובה קודם שיקריבו, וחטאתם גם כן נשרפת, ולכבוד עוון שניהם הובא דמם אל הקודש פנימה.